

Thema: De impact van lokale initiatieven

11 februari 2025

Presentaties

Mattijs Taanman Onderzoeker bij GovernEUR, een impactcentrum van de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Van Frodo tot Forrest – Impact als queeste met risico op naïviteit
(Mattijs gebruikte metaforen uit Lord of the Rings en Forrest Gump om de complexiteit en onvoorspelbaarheid van impactmeting te illustreren.)

Waarom deze presentatie?

Rotterdam staat voor grote financiële uitdagingen, wat de druk op subsidies voor sociale initiatieven vergroot. Hierdoor neemt de focus op meetbaarheid toe en ontstaat mogelijk meer concurrentie tussen initiatieven. De centrale vraag was: hoe kunnen wijkinitiatieven aantonen dat ze waardevol zijn?

Impact: Waarom ermee bezig zijn?

Veel initiatieven leveren waardevol werk zonder dat ze systematisch hun impact meten. Toch kan impactmeting belangrijk zijn in twee gevallen:

1. Wanneer maximale impact het primaire doel is.
2. Wanneer externe financiering nodig is.

Maximale impact en effectief altruïsme

Mattijs verwees naar effectief altruïsme, zoals gepromoot door Rutger Bregman, waarbij de ideale interventie voldoet aan drie criteria:

- Het pakt een groot probleem aan.
- Er zijn relatief eenvoudige en effectieve oplossingen.
- Er is weinig concurrentie, waardoor de bijdrage significant is. Mattijs stelde dat de meeste wijkinitiatieven niet in deze categorie vallen.

Impact bij externe financiering

Als een initiatief geld van anderen nodig heeft, moet het impact kunnen aantonen. Dit is echter lastig omdat sociale impact vaak indirect en moeilijk te kwantificeren is.

Impact meten: een gezamenlijke zoektocht

Impactmeting verloopt zelden lineair. Mattijs stelde een alternatieve benadering voor, waarbij niet alles meetbaar hoeft te zijn, maar het verhaal telt. Voor wie toch wil meten, introduceerde hij een model waarbij impact wordt bepaald door:

- Aantal betrokkenen
- Diversiteit
- Energie in het netwerk
- Bereikte resultaten

Voorbeelden en uitdagingen

- Rotterdamse Munt: Een breed initiatief met diverse activiteiten, maar lastig te financieren omdat het niet past binnen bestaande subsidie modellen.
- Delfshaven: Veel initiatieven, maar geen duidelijke verbetering in de sociale cohesie van de wijk. Dit kan deels worden verklaard door gentrificatie, waarbij nieuwe bewoners minder binding voelen met de buurt.

Het Forrest Gump-risico

Het Forrest Gump-risico houdt in dat je wel weet wat je op kleine schaal doet en dat je hoopt dat dit bijdraagt aan een groter doel, maar dat de directe link tussen een individueel initiatief en het bredere sociale kapitaal lastig aan te tonen is. Hoewel initiatieven vaak waardevolle bijdragen leveren aan gemeenschappen, blijft het moeilijk om concreet te bewijzen hoe deze bijdragen zich vertalen naar structurele impact. Dit kan een uitdaging vormen bij het overtuigen van financiers en beleidsmakers.

Conclusie en aanbevelingen

- Impact moet niet alleen in cijfers worden weergegeven, maar ook als een verhaal worden verteld.
- Financiers en beleidsmakers moeten actief betrokken worden bij initiatieven, niet alleen in verantwoording.
- Initiatieven moeten zich voorbereiden op discussies over impact met financiers.
- Het is belangrijker om sterke relaties en politieke invloed te hebben dan puur cijfermatige bewijzen van impact.

Slotgedachte

Net als Frodo weten wijkinitiatieven wat ze willen, maar niet exact hoe ze daar komen. Net als Forrest bevinden ze zich midden in verandering zonder altijd de directe oorzaak te zijn. Het meten van impact is geen exacte wetenschap, maar het zichtbaar maken van waarde blijft essentieel om financiering en ondersteuning te waarborgen.

Met haar presentatie geeft Marieke inzicht in hoe gemeenschapsinitiatieven en bewonersorganisaties zichtbaar kunnen maken welke impact zij hebben op hun omgeving. Ze stelde dat door bewust met deze initiatieven bezig te zijn, de impact niet alleen zichtbaar wordt, maar ook wordt vergroot. Impact meten is hiermee impact maken.

De waarde van gemeenschapsinitiatieven

Volgens Marieke ligt de kern van gemeenschapsinitiatieven niet in het oplossen van maatschappelijke problemen, zoals vaak door overheden en welzijnsorganisaties wordt verondersteld. In plaats daarvan draait het om het verbinden en versterken van de gemeenschap. Dit is een positieve inspanning die leidt tot een sterkere, veerkrachtigere samenleving. Tijdens de coronacrisis werd dit bijvoorbeeld zichtbaar bij het opzetten van initiatieven zoals Delfshaven Helpt, waarbij de gemeenschap snel en effectief samenkwam om ondersteuning te bieden.

Meetbare impact en pijlers van een sterke gemeenschap

Marieke introduceerde het idee van 'meentwaarden uren' als een methode om de impact van gemeenschapsinitiatieven te meten. De missie van Meentwaarde is het aanjagen van de bewonersbeweging door impact van gemeenschapsondernemingen zichtbaar te maken. Gemeenschapsondernemingen onderscheiden zich door hun waarden. Dit zijn de pijlers waarop zij staan en van waaruit ze handelen en besluiten nemen.

1. **Gemeenschapsgedreven** – Mensen worden actief betrokken en voelen zich verbonden.
2. **Democratisch** – Initiatieven geven zeggenschap aan betrokkenen over hun leefomgeving.
3. **Autonomie en zelfredzaamheid** – Individuen krijgen meer controle over hun eigen leven en de gemeenschap wordt economisch sterker.
4. **Toekomstgericht en duurzaam** – De initiatieven dragen bij aan de lange termijnontwikkeling van zowel mensen als de gemeenschap.
5. **Emanciperend** – Gemeenschapsinitiatieven stimuleren persoonlijke ontwikkeling en gelijke kansen voor alle betrokkenen.
6. **Continuïteit** – Een sterke gemeenschap heeft structuren die langdurige betrokkenheid en duurzame groei mogelijk maken.

Voorbeeld uit de praktijk

Een concreet voorbeeld dat Marieke aanhaalde, was het verhaal van Jaap en Maria. Jaap hielp Maria, die nauwelijks kon lezen, om stap voor stap beter te leren lezen en schrijven. Dit had niet alleen een positieve impact op Maria, maar ook op Jaap, die op zijn beurt veel leerde van haar achtergrond en vragen. Dit voorbeeld illustreerde hoe individuele inzet bijdraagt aan de bredere gemeenschap. In dit voorbeeld is 1 uur taallessen dan ook 2 meentwaarden uren.

Meentwaarde als instrument voor erkenning en financiering

Marieke pleitte ervoor om de discussie rond gemeenschapsinitiatieven te verschuiven van probleemoplossing naar waardering en erkenning van hun bijdrage. Door meentwaarden uren te gebruiken, kunnen initiatieven hun impact kwantificeren en beter aantonen waarom ze financiering of ondersteuning verdienen.

Het begrip 'Meent'

Tot slot werd het begrip 'meent' toegelicht. Dit verwijst naar een traditioneel concept waarbij mensen gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen voor een gemeenschappelijk stuk grond. Wijkpaleis past dit idee toe op gemeenschapsinitiatieven: het draait niet alleen om het eindproduct (bijvoorbeeld de appels van een boom), maar vooral om de sociale verbindingen die ontstaan door samen een boom te planten en te verzorgen.

Conclusie

Marieke sloot af met de wens dat de manier waarop we over gemeenschapsinitiatieven praten, verandert. Niet langer de focus op de problemen die ze oplossen, maar op de manier waarop ze bijdragen aan een sterke, veerkrachtige samenleving. Ze hoopt dat meentwaarden een hulpmiddel kunnen zijn om deze impact zichtbaar en tastbaar te maken.

Groene initiatieven en meervoudige waarde(n)

De nadruk lag op het herkennen van meervoudige waarde(n) die deze initiatieven genereren en hoe ze beter zichtbaar en erkend kunnen worden. De presentatie was gebaseerd op het Diamantmodel, ontwikkeld in samenwerking met Alice Bischof, WUR en Humboldt Universiteit.

De kracht van groene initiatieven

Philip benadrukte dat er in Rotterdam talloze groene initiatieven zijn, variërend van kleine geveltuinen tot grotere projecten zoals de Rotterdamse Munt. Deze initiatieven leveren zowel ecologische als sociale waarde:

- Klimaatadaptatie: wateropvang, biodiversiteit en luchtkwaliteit.
- Sociale cohesie: ontmoetingsplekken en activiteiten voor verschillende doelgroepen.
- Gezondheid: zowel fysieke als mentale voordelen door groen in de stad.

Hiermee hebben deze initiatieven "de verkeerde integrale waarden", omdat ze niet passen bij één specifiek loket!

Het Diamantmodel

Een belangrijk onderdeel van de presentatie was het Diamantmodel, dat helpt bij het zichtbaar maken van de meervoudige waarde van initiatieven. Dit model is:

- **Interactief:** deelnemers identificeren zelf welke waarden hun initiatief creëert.
- **Dynamisch:** waarden veranderen afhankelijk van de context en behoeften.
- **Activerend:** het model helpt stakeholders te betrekken en verbindingen te leggen.

Tijdens workshops wordt gewerkt met het Diamantmodel om initiatieven hun eigen impact te laten herkennen en om stakeholders zoals de gemeente en andere betrokkenen beter te informeren.

Meervoudige waarde en erkenning

Philip benadrukte dat veel groene initiatieven worstelen met erkenning en structurele ondersteuning. Er is vaak onduidelijkheid over waar financiering aangevraagd kan worden en hoe initiatieven hun bijdrage kunnen kwantificeren. Het Diamantmodel helpt hierbij door de verschillende facetten van waarde inzichtelijk te maken. Het gesprek over de meervoudige waarden van initiatieven zorgt ervoor dat de initiatieven zich hier ook bewust van worden en daarmee ook deels empowering.

Belangrijke aspecten die naar voren kwamen:

- De noodzaak om 'er te mogen zijn' als initiatief zonder steeds opnieuw bestaansrecht te hoeven bewijzen.
- De rol van niet-menselijke stakeholders, zoals dieren en planten, in het ecosysteem van de stad.
- Het belang van integrale beleidsvorming waarin meervoudige waarden structureel worden meegenomen.

Toekomstperspectief

Het liefst zien ze dat alle 700 plekken in de stad hun eigen diamant krijgen! Philip sloot af met de oproep om samen te werken aan een groenblauw toekomstperspectief voor Rotterdam. Dit omvat:

- Erkenning van de bijdrage van groene initiatieven.
- Het koppelen van initiatieven aan integraal stedelijk beleid.
- Het bestendigen en uitbreiden van de samenwerking tussen verschillende partijen.

Er werd verwezen naar het rapport van Movisie over de versterking van de sociale basis als investering in de toekomst.

Conclusie

De presentatie onderstreepte het belang van groene initiatieven in Rotterdam en de noodzaak om hun impact beter zichtbaar en erkend te maken. Het Diamantmodel speelt hierin een cruciale rol als tool voor bewustwording en beleidsbeïnvloeding. Het gesprek met de stad en de gemeente over meervoudige waarden begint vruchten af te werpen, maar er is nog werk te doen om structurele erkenning en ondersteuning te realiseren.

Inleiding

De impact en aanpak van Team Toekomst, een organisatie die zich richt op talentontwikkeling en armoedebestrijding onder jongeren. Kristiaan besprak de methode van prestatie financiering, de rol van linkwerkers en wijknetwerkers, en hoe de organisatie meetbare resultaten behaalt.

Kernpunten van de presentatie

Prestatie Financiering en Samenwerking met het Oranjefonds

Kristiaan legde uit dat Team Toekomst werkt met prestatie financiering via het Oranjefonds. Dit betekent dat financiering afhankelijk is van behaalde resultaten. Ze zetten in op de ontwikkeling van 100 kinderen, waarbij ze ervan uitgaan dat minstens 80 kinderen meetbare vooruitgang boeken. Deze aanpak wordt ook gepresenteerd als voorbeeld voor gemeentebeleid.

Talentontwikkeling als Kernmissie

Team Toekomst investeert in de talentontwikkeling van jongeren zonder een hulpverleningsstigma te creëren. Ze bieden ondersteuning via sport- en cultuuractiviteiten, bijlessen en sociaal kapitaal. Het uitgangspunt is om kinderen en gezinnen langdurig te begeleiden op basis van hun talenten en behoeften. Ze werken vraaggedreven.

Het Ontstaan van Team Toekomst

De organisatie dacht te beginnen met een sportspullenbank, maar merkte dat er andere behoefte was.. Door een structurele samenwerking met scholen te ontwikkelen, kunnen zij gericht kinderen en gezinnen selecteren en ondersteunen. Dit gebeurt via het 'Team Toekomst'-programma, waarin gezinnen twee jaar lang begeleid worden.

Data-gedreven Aanpak en Impact Meten

Kristiaan benadrukte het belang van meten en impactanalyse. De organisatie kijkt niet alleen naar relatieve armoedecijfers, maar focust op absolute impact:

- **Relatieve impact:** 5% armoedevermindering in 10 jaar.
- **Absolute impact:** 250 gezinnen integraal ondersteund, 100 kinderen hebben aantoonbare sociale en emotionele vooruitgang geboekt.

Met behulp van het SDQ-model (Strengths and Difficulties Questionnaire) worden de sociale en emotionele vaardigheden van kinderen over een periode van twee jaar gemeten. Dit geeft inzicht in hun ontwikkeling en de effectiviteit van de aanpak.

Linkwerkers en Wijknetwerkers

- **Linkwerkers** functioneren als verbinders tussen school, wijk en gezin. Zij zorgen voor maatwerk en langdurige begeleiding, waardoor er een vertrouwensband ontstaat met gezinnen en scholen.

- **Wijknetwerkers** regelen praktische ondersteuning op het gebied van sport- en cultuuractiviteiten, werkgelegenheid en huisvesting. Jaarlijks worden er ruim 1400 aanvragen verwerkt, variërend van sportkansen tot schuldhulpverlening.

Bereikte Resultaten en Toekomstplannen

- We begonnen met het begeleiden en we zien nu dat we richting de 250 kinderen gaan.
- 80% van de deelnemende kinderen heeft na twee jaar een hogere sociale weerbaarheid en zelfvertrouwen.
- Er is erkenning voor het werk van Team Toekomst door onder andere Koningin Maxima, de gemeente Rotterdam en de Impactmakerprijs 2024.
- De organisatie breidt haar activiteiten uit met het initiatief 'Buurtalent' om ouders aan werk te helpen en een sociale verhuurmaatschappij om uitbuiting van gezinnen in garageboxen tegen te gaan.

CORNER Project

Inleiding

Joyce gaf een presentatie over het CORNER-project, een transdisciplinair initiatief dat zich richt op het meten van de impact van wijkorganisaties en de rol van veerkracht binnen gemeenschappen. Het project wordt uitgevoerd in drie Rotterdamse wijken: Bospolder-Tussendijken, Oud-Crooswijk en Reyerood. Het doel is om de kracht van de wijk als bron van veerkracht te benutten en het perspectief van kinderen centraal te stellen.

<https://www.corner-project.nl/>

Kernpunten van de presentatie

Doel en Aanpak van het CORNER-project

- CORNER staat voor COllaborative Research on NEighborhood Resilience en richt zich op het identificeren van lokale factoren die bijdragen aan de veerkracht van kinderen. Veerkracht put je uit de omgeving en het project gaat op zoek naar deze veerkracht bronnen.
- Het project werkt met een complexiteitswetenschappelijke benadering en betreft bewoners, scholen en organisaties om de impact van wijkinitiatieven beter te begrijpen.
- De focus ligt op het verkennen van de bestaande krachten in de wijk in plaats van enkel de risico's te analyseren.

2. Onderzoeksprincipes

Joyce presenteerde een aantal leidende principes binnen het project:

- **Alles is er al:** Er wordt niet gewerkt vanuit een tekortbenadering, maar vanuit bestaande wijkinitiatieven.
- **Op zoek naar het goud:** Wat werkt al goed en hoe kunnen we dat versterken?
- **1+1=3:** Samenwerking met organisaties en bewoners creëert extra waarde.
- **Gelijkwaardigheid en fair return:** Iedereen die bijdraagt aan het project moet er ook iets uit kunnen halen.
- **Lerende gemeenschap:** Er wordt ruimte gecreëerd om samen te experimenteren en te leren.

3. Impactmeting en Uitdagingen

Joyce besprak de moeilijkheden bij het meten van de impact van wijkinitiatieven:

- **Meerdere beïnvloedende factoren:** De ontwikkeling van kinderen hangt af van veel omgevingsfactoren die moeilijk te isoleren zijn.
- **Onzichtbare of indirecte resultaten:** Sommige effecten worden pas na lange tijd zichtbaar.
- **Moeilijk kwantificeerbare resultaten:** De impact op sociaal-emotionele ontwikkeling is lastig in cijfers uit te drukken.

- **Politieke en organisatorische druk:** Financiers geven vaak de voorkeur aan meetbare, korte-termijnindicatoren, terwijl de echte impact pas op de lange termijn zichtbaar wordt.

4. Ripple Effects Mapping (REM) als Methodiek

Een belangrijke methode die binnen het project wordt gebruikt, is **Ripple Effects Mapping (REM)**. Deze methode helpt om zowel verwachte als onverwachte effecten van wijkinitiatieven in kaart te brengen. Het gaat uit van wat zal kunnen zijn (de potentie).

- **Eerste rimpeling (directe effecten):** Meetbare veranderingen bij deelnemers, zoals een toegenomen sociale interactie.
- **Tweede rimpeling (indirecte effecten):** Hoe dragen deelnemers hun nieuwe kennis of vaardigheden over aan anderen?
- **Derde rimpeling (systeem- of gemeenschapseffecten):** Structurele verbeteringen in de wijk, zoals beter beleid of meer betrokkenheid bij voorzieningen.

Joyce benadrukte dat REM niet alleen een meetinstrument is, maar ook een manier om eigenaarschap en betrokkenheid te stimuleren. Door met bewoners en organisaties samen de impact te visualiseren, ontstaat een gedeeld beeld van wat werkt.

Tijdens een REM-bijeenkomst interviewen deelnemers elkaar eerst over de manier waarop het programma hen heeft beïnvloed en verhalen worden opgehaald. Waarna een rimpeling kaart gemaakt wordt, een soort mindmap, met de impact van het programma en hoe deze effecten met elkaar verbonden zijn, daarmee worden ook impact highways duidelijk.

5. Praktische Voorbeelden en Toepassing

- In samenwerking met Team Toekomst werd een impactkaart opgesteld die laat zien hoe initiatieven bijdragen aan sociale cohesie en veiligheid.
- Door betrokkenen zelf verhalen te laten delen, worden niet alleen kwantitatieve, maar ook kwalitatieve effecten inzichtelijk gemaakt.
- Een praktijkvoorbeeld is hoe een schoolmedewerker door samenwerking met Team Toekomst een effectiever communicatiemiddel met ouders ontwikkelde, wat resulteerde in minder no-shows bij afspraken.

6. Reacties en Toekomstperspectief

De methode werd positief ontvangen, waarbij wijkmanagers en beleidsmakers aangaven open te staan voor deze nieuwe manier van impactmeting. Joyce benadrukte het belang van verhalen en collectieve kennis om financiering en erkenning te verkrijgen voor wijkinitiatieven.

Conclusie

De aanpak stimuleert samenwerking en laat zien dat echte verandering ontstaat door het versterken van bestaande structuren in de wijk.

Groepsgesprekken - Inzichten en aanbevelingen

In groepjes is stilgestaan bij de volgende vragen:

1. Welke **lessen** (over impact en impactmeting) kunnen we leren uit de voorbeelden en visies die vanavond gedeeld zijn?
2. Welke **aanbevelingen** kunnen wij op basis van de inzichten formuleren voor een onderzoek naar het in kaart brengen van de collectieve kracht van initiatieven in Delfshaven.

Punten die uit de verschillende groep terugkwamen - De lessen

- Bewust worden van je impact zorgt voor emancipatie.
- Het gaat over de verhalen, over de reis die je aflegt. Maar hoe vertel je een goed verhaal?
- Verhalen alleen niet genoeg, vaak is het nodig dit te koppelen aan kwantitatieve gegevens.
- Het inzicht dat er al heel veel gebeurt op het gebied van impact meten.
- Het sociaal kapitaal / sociale basis wordt steeds meer geaccepteerd als belangrijk.
- Gaat ook om indirecte effecten en achterliggende mechanismen.
- Initiatieven hebben meervoudige waarden, raken verschillende problemen.
- Je staat er niet alleen voor. Het meten van impact is een uitdaging waar veel mensen mee worstelen.
- Er bestaat geen universeel model voor impactmeting; je moet je eigen model ontwikkelen.
- Met impactmeting ontwikkel je communicatiemiddelen om effectief met stakeholders te communiceren.
- Bij de meeturen. Is het wel slim om uren te rekenen? Of krijg je dan een incentive om niet effectief te werken, meer uren maken zonder dat er daadwerkelijk resultaten worden behaald.
- Meeturen lijkt daarmee het meest geschikt voor plekken, want het faciliteert gemeenschapsuren die andere mensen doorbrengen. Hoe meer uren mensen er willen doorbrengen die ze besteden aan de gemeenschap hoe beter, het is dus anders dan zo effectief mogelijk een specifiek ding willen doen. Je bouwt namelijk aan een hummuslaag. Er zijn verschillende vruchten die je plukt van een meet

Punten die uit de verschillende groep terugkwamen - De aanbevelingen

- Netwerken koppelen aan onderzoekers en zo een impact systeem opzetten.
- Uitwisseling van kennis en ervaringen tussen actieve bewoners, onderzoekers, ambtenaren en anderen is essentieel! Voor een succesvolle impactmeting heb je alle lagen van betrokken actoren nodig.
- Elke stakeholder brengt iets in het proces: tijd, kennis, netwerk, etc.
- Blijvende betrokkenheid bij de gemeenschap na de impactmeting is essentieel. voor systematische impact is continuïteit belangrijk.

- Er is een andere impact op het individu dan op de gemeenschap.
- Kan ook nog kijken naar de tijdbank BoTu (Een tijdbank is een alternatieve manier waarop buurtbewoners diensten, talenten en passies kunnen uitwisselen, met tijd als ruilmiddel).